

Stručni rad

TEORIJA KROZ ISKUSTVENO UČENJE

Janja Sunčić
OŠ Karla Destovnika Kajuha

Sažetak

Tijekom osnovnog obrazovanja učenici se upoznaju s mnoštvom sadržaja na temu zdrave i nezdrave prehrane. Na satima dodatne stručne pomoći specijalni pedagozi često prilagođavaju nastavno gradivo učenicima s posebnim potrebama putem iskustvenog učenja, što djecu dodatno aktivira i omogućuje im da memoriraju naučene sadržaje. Učenici razredne i predmetne nastave na konkretan su način analizirali zastupljenost šećera u pojedinim bezalkoholnim pićima. Cilj aktivnosti bio je da učenici usporede zastupljenost šećera u različitim napicima, izvagaju ih, te pretvore mjerne jedinice.

Ključne riječi: mjerenja, posebne potrebe, pretvaranje, specijalni pedagog, stručna pomoć

1. UVOD

O zdravoj prehrani moglo se mnogo toga čuti tijekom zadnjih desetljeća, ali još nismo odgovarajuće osviješteni kada je riječ o preporukama zdravstvenih ustanova, medija, Svjetske zdravstvene organizacije, politike i drugih. U školama se učenici formalno i manje formalno obrazuju o zdravoj prehrani, a dio nastavnog procesa posvećen je i zdravim pićima. Učenici se osvještavaju izradom plakata, sudjelovanjem u raznim radionicama, te najčešće kroz frontalni prijenos informacija. Obrazovanje putem iskustvenog učenja još uvijek nije dovoljno zastupljeno, što znači da mnoga djeca sa slabim općim znanjem usvajaju ovu tematiku učenjem napamet. Važno je da se gradivo prezentira učenicima teoretski i praktično. U razdoblju odrastanja važno je da hrana bude sigurna i zdrava. Problem suvremenog svijeta leži u tome što je na raspolaganju mnogo različitih vrsta hrane i pića koje nam proizvođači prezentiraju na atraktivan način kroz reklame u raznim medijima, dovodeći mnoge ljude u zabludu. Proizvođači nude razne primamljive okuse kojima omladina teško odolijeva. Problem palete raznolikih napitaka leži u prekomjernom udjelu šećera, koji negativno doprinosi zdravom odrastanju. Primarnu ulogu u podizanju svijesti o štetnosti raznih gaziranih, uglavnom previše zaslađenih pića imaju roditelji. Prvi primjer odnosno uzor djetetu predstavlja njegova obitelj, koja ga od malih nogu može usmjeravati na zdrav način prehrane i ograničenu konzumaciju slatkih pića. Već od samog rođenja važno je da se ovakva pića konzumiraju rijetko, samo u određenim prigodama. Djeci koja odrastaju nije dovoljno samo iznijeti podatke o zastupljenosti šećera u gaziranim pićima. Važno im je na konkretan način prikazati udio šećera u pojedinačnoj boci. Zahvaljujući iskustvenom učenju s vremenom će spoznati što uzrokuje pretjerano i često konzumiranje ovakvih napitaka. Jedna od zadaća specijalnog pedagoga je da se u sklopu svog rada usredotoči na iskustveno učenje, koje učenicima s posebnim potrebama omogućuje razumijevanje gradiva i povezivanje s onim što su već naučili. Cilj je podignuti svijest učenika o naučenoj materiji, što im olakšava stjecanje znanja i u svakodnevnom životu. Često se događa da učenici slabijeg općeg znanja teško usvajaju novo gradivo jer uče napamet. Kroz iskustveno učenje uočavaju se veća motivacija, spremnost na sudjelovanje i veće samopouzdanje. Tijekom nastave u učionici, kod učenika s posebnim potrebama zapaža se suzdržanost, jer im je teže razumjeti teoriju potkrijepljenu samo iznošenjem podataka. Iskustveno učenje ne doživljavaju samo kao učenje, već i pruženu mogućnost da sami razmišljaju i dođu do rezultata koji potvrđuju teoriju. Ovaj oblik učenja se intenzivirao u posljednjih nekoliko desetljeća kao odgovor na učenje temeljeno na knjigama, odnosno apstraktno učenje. Iskustveno učenje je način povezivanja teorije i prakse, pri čemu ključnu ulogu ima osobno iskustvo, budući da je za iskustveno učenje karakteristično da se najviše znanja stekne ako nešto uradimo sami [1].

2. ISKUSTVENO UČENJE

U današnje vrijeme nastavni planovi i programi su prepuni sadržaja. Mnogo je učenja napamet i često ovakav način učenja predstavlja problem za pojedine učenike, posebno za učenike s posebnim potrebama. Učitelji razredne nastave nastoje učenicima prezentirati gradivo na razumljiv način, odnosno kroz iskustveno učenje, što im omogućuje povezivanje vlastitih iskustava s teorijom. Prije svega, o učitelju ovisi hoće li se prihvatiti ovakvog načina podučavanja. Kao što je već istaknuto, učitelji su pod velikim pritiskom zbog opsega nastavnog gradiva koje je predviđeno nastavnim planom i programom.

Garvas [1] navodi da je u iskustvenom učenju riječ o izravnom susretu s fenomenom i poduzimanju akcije u stvarnoj situaciji, a ne više samo razmišljanju o fenomenu ili o mogućnosti da se nešto učini u određenoj situaciji. Pojedinaac može biti u procesu iskustvenog učenja sam ili u interakciji s drugim ljudima. Neki uče uspješnije započinjući s konkretnim iskustvom, nakon čega slijede razmišljanje o danoj situaciji i učenje na apstraktnoj razini. Drugi radije prvo uče, a zatim utvrde znanje osobnim iskustvom. Iskustveno učenje temelji se na konkretnim osobnim iskustvima, a svaki pojedinac ulazi u nova iskustva s nekim predznanjem, prethodnim iskustvima, vlastitim teorijama i vlastitom osobnošću. Stoga svaka situacija pojedincu može donijeti potpuno drugačije iskustvo. Iskustveno učenje važno je za razrednu i predmetnu nastavu. Mnoga istraživanja potvrđuju činjenicu da učenici lakše usvajaju nastavno gradivo kroz iskustveno učenje, a bolja je i njihova motivacija za učenje. Specijalni pedagog teži takvom pristupu. Iskustveno usmjerena nastava je karakteristika odnosno didaktička strategija otvorene nastave koja se temelji na važnoj ulozi iskustva u nastavi. Iskustvo koje simbolizira neku prethodnu radnju i njeno značenje nije samo pasivno sjećanje, već i važna orijentacija u sadašnjosti i budućnosti, te podrazumijeva osviještenu podlogu za učenje. Iskustveno učenje nastoji povezati izravno iskustvo, promatranje, spoznaju i djelovanje u neodvojivu cjelinu. Iskustveno orijentirana nastava omogućuje učenicima stjecanje vlastitih iskustava tijekom nastave, koja im pomažu da razumiju nastavni sadržaj odnosno steknu znanja, kako bi potom stečena iskustva znali i mogli usporediti u razredu, sudjelujući s učenicima i učiteljem. Kada govorimo o ovoj strategiji podučavanja, u sklopu važnosti iskustva imamo prije svega na umu predznanje učenika koje mu omogućuje lakše samostalno učenje [2].

Iskustveno učenje pomaže u stjecanju osobina/sposobnosti koje će ljudima trebati u budućnosti. Te osobine/sposobnosti uključuju: osjetljivost prema sebi i drugima, sposobnost prilagodbe novim okolnostima, sposobnost komunikacije i suradnje, osobnu autonomiju, sposobnost holističkog opažanja. Riječ je sposobnosti snalaženja u nepredvidivim, složenim društvenim situacijama, za koje ne postoji jedan unaprijed definiran točan odgovor odnosno rješenje [4]. Pri provedbi iskustvenog učenja važna je motivacija, koja je u principu viša nego kod drugih načina podučavanja. Motivacija za rad ovisi i o učitelju te njegovom načinu prezentiranja nastavnog gradiva. Uspostavljajući dobru komunikaciju, učitelj utječe na ugodnu i opuštenu atmosferu. Iskustveno učenje povezuje teoriju i praksu, pri čemu se temelji prvenstveno na konkretnom iskustvu. Da bismo stekli novo znanje iz iskustva, potrebno je o iskustvu razmišljati, razumjeti ga i povezati s našim dosadašnjim znanjem te stečenim iskustvom. Selinšek [5] navodi da iskustveno učenje predstavlja učenje koje omogućuje izravnu vezu između nastave i svakodnevnog života. Ovaj oblik učenja definitivno dobiva na važnosti i valjanosti, te je sve više pokušaja njegove implementacije u školskim sustavima kao i u raznim drugim područjima osposobljavanja ljudi. Planskim promatranjem i usporedbom te aktivnim uključivanjem učenici razvijaju sposobnost vlastitog uočavanja i razumijevanja okoline i materije. Povrh svega, očigledna je praktična vrijednost novog znanja, koje učenici mogu koristiti i u praksi odnosno svakodnevnom životu. Učitelji razredne nastave nastoje učenicima prezentirati gradivo na razumljiv način, odnosno kroz iskustveno učenje, koje im omogućuje povezivanje vlastitog iskustva s teorijom. Iskustveno učenje usredotočuje se na iskustvo koje učeniku pomaže razumjeti određeni nastavni sadržaj. Zahvaljujući ovom načinu učenja, učenici su motiviraniji za rad i lakše uče. Marentič Požarnik [4] navodi da se korisna vrijednost iskustvenog učenja očituje u tome što takvo učenje pomaže osvijestiti iskustva i ideje

čiji se koncept suprotstavlja znanstvenim pojmovima i idejama; istovremeno učenik mijenja svoje spoznaje ili ih uključuje u svoj rad. Suštinske razlike između tradicionalnog i iskustvenog učenja odražavaju se tako u samom smislu podučavanja i znanja koje se prenosi učenicima. U tradicionalnom načinu podučavanja naglasak je na sadržaju i teorijskom znanju, dok je u iskustvenom učenju riječ o povezivanju teorijskih sadržaja s praktičnim sadržajima. U tradicionalnom učenju učitelj je u prvom planu i predstavlja predavača koji prezentira gradivo. Učenici su u principu samo slušatelji. U iskustvenom učenju, međutim, učitelj predstavlja vodiča koji usmjerava i potiče učenike na razmišljanje. U tradicionalnom načinu podučavanja uloga učenika je pasivna, dok je u iskustvenom učenju ova uloga aktivna. Iskustveno učenje donosi mnoge pozitivne učinke. Učenicima predstavlja motivaciju i sve druge aspekte učenja. Korban Črnjavič i Hus [3] smatraju da se zahvaljujući ovom načinu učenja razvijaju i povećavaju intelektualne sposobnosti učenika, pri čemu se povećavaju i unutarnja motivacija te želja za učenjem i otkrivanjem nečeg novog. Njime postižemo bolje pamćenje naučenog gradiva, razvoj suradničkih vještina i prije svega povezanost teorije s praksom.

3. PROVEDBA ISKUSTVENOG UČENJA

U listopadu ove godine, posvetila sam određene sate dodatne stručne pomoći obradi teme o štetnosti zaslađenih napitaka, posebice gaziranih. Učenici često govore o tome u sklopu različitih školskih predmeta, ali se to uglavnom svede samo na objašnjenja učitelja. Svrha sati dodatne stručne pomoći posvećenih ovoj temi bila je da učenici na konkretan način saznaju koliki je udio/zastupljenost šećera u pojedinačnoj boci gaziranog ili negaziranog bezalkoholnog pića. Svaki učenik je u školu donio praznu plastičnu bocu s etiketom. Nakon što su sve boce donesene, počeli smo s izvedbom eksperimenta. Pribor za izvedbu: razne prazne boce s deklaracijama (500 ml), šećer, vaga, lijevak, olovka, tablica za unos rezultata, tablica za pretvaranje mjernih jedinica. Svaki je učenik najprije svojim riječima sumirao ono što je zapamtio iz objašnjenja na nastavnom satu. Provjerila sam je li svjestan koliko šećera sadržava svaka boca od pola litre. Većina učenika složila se da nemaju predstavu o tome koliko šećera konzumiraju pijući napitak iz cijele boce, npr. konzumirajući gazirana bezalkoholna pića. Rekli su da im je bitan okus pića i da se ne opterećuju udjelom šećera u napitku. Većina učenika potvrdila je da uvijek ima na raspolaganju ovakvo piće kod kuće. Samo je jedan učenik rekao da mu roditelji dopuštaju konzumiranje ovakvih pića isključivo za vrijeme proslava i kada dobije dobru ocjenu u školi. Sudeći prema razgovoru, moglo se primijetiti da većina roditelja ove djece često konzumira takva pića. Kao roditelji predstavljamo prije svega primjere našoj djeci, kojoj svojim prehrambenim navikama pokazujemo smjernice za djelovanje. Najprije ispred učenika postavim praznu plastičnu bocu s natpisom napitka i deklaracijom. Učenik pregleda etikete i odabere iz tablice podatke o zastupljenosti sastojaka. Nekim učenicima pomažem da se orijentiraju i uspješno pročitaju podatke iz deklaracije. U tablicu upisuju koliko šećera sadrži određeno piće. Također naglas čitaju ostale sastojke navedene na etiketama plastičnih boca. Svaki učenik ispred sebe ima tri boce pri očitavanju podataka.

Slika 1

Koristeći žlicu sipa šećer u plastičnu posudicu. Zatim na elektroničkoj vagi izvaga količinu šećera navedenu na deklaraciji. Usredotočen je na precizno mjerenje. Pomoću lijevka sipa određenu količinu u plastičnu bocu.

Slika 2

Slika 3

Slika 4

Učenici su uspoređivali zastupljenost šećera među različitim napicima. Pri tome su učenici razredne nastave raspoređivali podatke u tablici prema zastupljenosti šećera u pojedinačnom napitku, od najmanjeg do najvećeg udjela šećera. Učenici predmetne nastave koristili su pri izračunu odgovarajuću tablicu za pretvaranje u druge mjerne jedinice.

U školskom prostoru rasporedili smo na prikladne police sve boce koje su bile napunjene šećerom, kako bi ih ostali učenici mogli vidjeti.

Slika 5

Slika 6

Prvi odazivi učenika bili su očekivani. Svi su bili upoznati s činjenicom da napici sadržavaju veliku količinu šećera, ali nisu imali predstavu o njegovoj preciznoj zastupljenosti. Učenici su svjesni da su ti napici previše zaslađeni, ali im je okus vrlo dobar.

4. ZAKLJUČAK

Pokazalo se da su učenici koji su sudjelovali u ovom iskustvenom učenju bili vrlo motivirani za rad i bolje usredotočeni na izvedbu aktivnosti. Ovom metodom obuhvatila sam područja znanosti, matematike, pažnje i koncentracije te motivacije. Tijekom nastave u učionici, učenici su često pasivni, jer im misli odlutaju prilikom tumačenja apstraktnih pojmova. Postigli su veliki napredak u odražavanju iskustvenog učenja na način koji kombinira već naučeno znanje s praktičnim učenjem. Problem provedbe ovakvog oblika učenja ogleda se u tome što učitelj zbog prenatrpanosti nastavnih planova i programa obično nema dovoljno vremena za njegovu provedbu u praksi. Nastavne planove i programe treba revidirati na sustavnoj razini kako bi učitelj imao više vremena i autonomije u planiranju nastavnih sati.

5. LITERATURA

- [1.] Garvas, M. (2010). Izkustveno učenje kot praksa in teorija izobraževanja in usposabljanja strokovnih delavcev v vrtcu Trnovo. *Andragoška spoznanja*, 16 (1).
- [2.] Ivanuš Grmek, M., Hus, V. (2006). Odprti pouk pri predmetu spoznavanje okolja. *Sodobna pedagogika*, 57 (2), str. 63-68.
- [3.] Korbar-Črnjavič, M. in Hus, V. (2009). Stališče učiteljev do izkustvenega učenja in poučevanja predmeta spoznavanja okolja. *Revija za elementarno izobraževanje*, 2 (1), 71-75. Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta.
- [4.] Marentič Požarnik, B. (1992). »Izkustveno učenje- modna muha, skupek tehnik ali alternativni model pomembnega učenja?« *Sodobna pedagogika*, 43, 1-2: 1-15.
- [5.] Selinšek, J. (2013). Pomen in uporaba tehnik izkustvenega učenja v procesih usposabljanja in izobraževanja. Magistrsko delo. Ekonomsko- poslovna fakulteta Maribor.